

Praxe Kongregace pro klérus ohledně pozbytí duchovního stavu

Jacek Połowianiuk

Pro seznámení s praxí Kongregace pro klérus ohledně pozbytí duchovního stavu je potřebné představit strukturu tohoto dikastéria a dokumenty vyžadované pro projednávání jednotlivých typů záležitostí. Nejvíce prostoru je věnováno uplatnění speciálních zmocnění udělených tomuto dikastériu v r. 2009. Údaje o průběhu jednotlivých řízení jsou též dokresleny statistickými údaji.

1. KONGREGACE PRO KLÉRUS PO II. Vatikánském koncilu

1.1 Apoštolská konstituce *Regimini Ecclesiae universae*

Po skončení II. vatikánského koncilu (1962–1965) provedl Pavel VI. novou reformu Římské kurie apoštolskou konstitucí *Regimini Ecclesiae universae* z 15. srpna 1967.¹

Byla změněna struktura i kompetence dosavadní *Posvátné kongregace koncilu*, jejíž historický název byl změněn na vhodnější název *Posvátná kongregace pro klérus*,² která – majíc v čele kardinála prefekta, jemuž pomáhá sekretář a podsekretář – je kompetentní pro všechny záležitosti týkající se kléru vykonávajícího apoštolát v diecézích, a to jak na otázky osob, tak také úřadů a pastorační služby.³ Nové kompetence Kongregace pro klérus se týkají především kázně světského kléru; Pavel VI. totiž

¹ *Acta Apostolicae Sedis* 59 (1967): 885–928.

² Srov. Pavel VI., Apoštolská konstituce *Regimini Ecclesiae universae*, 15. 8. 1967, čl. 65, *Acta Apostolicae Sedis* 59 (1967): 908: *Quo aptius nomen congruat actioni, Sacra Congregatio Concilii, in posterum appellabitur Sacra Congregatio pro Clericis.*

³ Srov. *Regimini Ecclesiae universae*, čl. 66: *Congregatio pro Clericis, cui praeest Cardinalis Praefectus, iuvantibus Secretario et Subsecretario, competens est in iis omnibus quae respiciunt clericos, qui in dioecesi apostolatum exercent, tum quoad personas tum quoad munera et ministerium pastorale.*

předtím svěřil svým motu proprio *Catholicam Christi Ecclesiam* z 6. ledna 1967⁴ záležitosti Božího lidu nové Radě pro laiky.

Posvátná kongregace pro klérus se dělila na tři úřady.

Prvnímu úřadu kongregace náleží:

- vyhledávání, prezentování a doporučování prostředků a pomůcek, jež by mohly sloužit kněžím v úsilí o svatost; doporučování nezanedbávání studií; podpora pastoračních institutů; péče o zřízení knihoven pro kněze a o konání kurzů určených obzvláště pro nedávno vysvěcené kněze, aby se zdokonalovali a rostli v pastoračních metodách a znalostech, mohli si navzájem sdílet pastorační zkušenosti a koordinovali své pastorační aktivity,⁵ a doporučování toho všeho také jáhňům způsobem přizpůsobeným jejich specifickému poslání;⁶
- starat se o vše týkající se služby a kázně diecézního kléru, katedrálních i kolegiálních kapitul, pastoračních rad, farářů, farních vikářů a jiných kněží vykonávajících pastorační službu včetně řeholních kněží (vyjma toho, co se týká řeholního života), celebrování mší a mešních stipendií; udílení nekonsistoriálních úřadů; dosud existující ustanovování do beneficií a úřadů cestou volby věřícím lidem; povinnost recitace božského officia a zbožných úkonů;⁷

⁴ *Acta Apostolicae Sedis* 59 (1967): 25–28.

⁵ Srov. *Regimini Ecclesiae universae*, čl. 67 § 1: *Per Officium Primum. Congregatio media et subsidia quaerit, proponit et urget quibus sacerdotes ad sanctitatem assequendam contendant* (CONC. ECUM. VAT. II, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, n. 15, in *Acta Apostolicae Sedis*, 58 [1966]); *studia ne intermittant* (Cfr. *ibid.*, n. 19), *adeo ut iidem, praesertim in divina revelatione, scientia theologica, artibus liturgicis necnon in humanis disciplinis magis magisque edocti, fructuosius exercent sacerdotale ministerium, instituta pastoralia promovet; curat erigendas bibliothecas pro clero* (Cfr. *ibid.*); *instituendos ubique statis temporibus cursus, quos vocant, pro sacerdotibus, praesertim novensilibus, ut iidem pastorales cognitiones et methodum perficiant atque amplificent, experientias apostolicas mutuo communicent, activitates pastorales coordinent* (Cfr. *ibid.*).

⁶ Srov. *Regimini Ecclesiae universae*, čl. 67 § 2: *Haec omnia, eorum quidem peculiaribus muneribus aptata, etiam pro diaconibus urgebit.*

⁷ Srov. *Regimini Ecclesiae universae*, čl. 68 § 1: *In ea omnia incumbere quae ad munera et disciplinam attinent cleri dioecesiani, ad Capitula tum cathedralia tum collegialia, ad consilia pastoralia, ad parochos et vicarios paroeciales ceterosque sacerdotes ministerium pastorale exercentes, ad ipsos religiosos, in iis omnibus quae non spectant vitam religiosam* (CONC. ECUM. VATIC. II, Decr. *Christus Dominus*, n. 35, 4, in *Acta Apostolicae Sedis*, 58 [1966]), *ad celebrationem Missae eiusque stipem; ad collationem officiorum vel beneficiorum non consistorialium; ad electiones populares adhuc forte vigentes in eorundem beneficiorum vel officiorum collatione* (Litt. Ap. *Ecclesiae Sanctae*, Motu Proprio datae die 6 aug. 1966, I, n. 18, § 1, in *Acta Apostolicae Sedis* 58 [1966]); *ad obligationem recitationis Divini Officii pietatisque exercitia.*

- určovat prostřednictvím speciální komise obecné principy pro vhodnější rozmístění kléru;⁸
- zkoumat společné povinnosti kléru a laiků při vhodném kontaktu s Radou pro laiky;⁹
- dbát o to, aby v každé diecézi byla kněžská rada a – po vyslechnutí mínění Kongregace pro biskupy – uvážit cesty, jak potvrdit kněžské rady v období uprázdněného biskupského stolce jak ze strany kapitulního vikáře, tak apoštolského administrátora;¹⁰
- rozsuzovat spory ohledně precedence duchovních při zachování kompetence Prefektury papežského paláce i Kongregace pro řeholníky a sekulární instituty a rovněž správním cestou rozsuzovat další spory, které mají mezi sebou klerici nebo které vzniknou mezi kleriky a laiky nebo mezi diecézním klérem a řeholníky,¹¹ a to při zachování norem týkajících se záležitostí „smíšené kompetence“.¹²

Druhému úřadu kongregace náleží:

- všemi způsoby usilovat o podporu kázání Božího slova; rozvíjet apoštolátní díla uzpůsobená potřebám doby a požadavkům lidí; vydávat potřebné normy pro náboženskou výchovu dětí, dospívajících, mládeže a dospělých; zpracovávat závazná pravidla pro školní katechetickou výuku po vyžádání mínění Kongregace pro katolickou výchovu, příp. Kongregace pro řeholníky a sekulární instituty; dohlížet nad všemi formami katechetických kurzů jak farních, tak školních; pečovat o to, aby nikde nechyběly formační kurzy jak před manželstvím, tak po něm, a rovněž pro jiné skupiny věřících; usilovat o rozvoj a řízení diecézních katechetických úřadů; podporovat pastorační zájem o ces-

⁸ Srov. *Regimini Ecclesiae universae*, čl. 68 § 2: *Per peculiare Consilium principia generalia tradere, quibus regatur aptior cleri distributio* (Ibid., I, n. 1, in *Acta Apostolicae Sedis*, 58 [1966]).

⁹ Srov. *Regimini Ecclesiae universae*, čl. 68 § 3: *De obligationibus videre communibus clericorum et laicorum, apto nexu servato, si oportuerit, cum Consilio de Laicis*.

¹⁰ Srov. *Regimini Ecclesiae universae*, čl. 68 § 4: *Invigilare ne desit in quavis dioecesi Consilium presbyterale atque, collatis consiliis cum Congregatione pro Episcopis, perpendere adiuncta quae suadeant illud, sede Episcopali vacante, confirmari a Vicario Capitulari vel Administratore Apostolico* (Cfr. *ibid.*, I, 15, §§ 1 et 4).

¹¹ Srov. *Regimini Ecclesiae universae*, čl. 68 § 5: *De controversiis circa praecedentiam inter clericos cognoscere, firmo iure Praefecturae Palatii Apostolici, necnon Congregationis pro Religiosis et Institutis saecularibus, quoad praecedentiam inter religiosos; itemque de aliis controversiis via administrativa, inter clericos vel inter clericos et laicos, vel inter clericos dioecesanos et religiosos, firmis tamen n. 13 et ss.*

¹² Srov. *Regimini Ecclesiae universae*, čl. 13–18.

tující a o otázky spojené s turismem, volným časem věřících, letními pobyty a sportem: v tom všem tento druhý úřad usiluje o spolupráci s biskupskými konferencemi;¹³

- revidovat a schvalovat diecézní direktáře pro katechezi i programy a osnovy pro kázání Božího slova, vypracované biskupskými konferencemi s ohledem na různost věku a potřeb věřících; podporovat národní katechetické konference a schvalovat či vyžadovat konání mezinárodních kongresů;¹⁴
- pečovat o vypracování národních pastorálních direktářů pro specifické skupiny věřících po vyslechnutí mínění zainteresovaných dikastérií a při zachování kompetence těch dikastérií, které již mají povinnost vypracovat speciální direktáře pro oblast své působnosti.¹⁵

Třetímu úřadu kongregace náleží:

- zabývat se všemi záležitostmi spojenými s uchováním a správou církevního majetku při zachování kompetence jiných kongregací nad církevním majetkem svěřeným jejich kontrole;¹⁶
- řídit správu zbožných nadací, odkazů, děl, obročí, kaplí, kostelů, poutních míst, církevní umělecké dědictví, nemovitosti (vyjma jmění řeholníků), peněžních vkladů, daní, poplatků, příjmů spojených s úřa-

¹³ Srov. *Regimini Ecclesiae universae*, čl. 69 č. 1: *Maxime adlaborat in iis fovendis quae spectant praedicationem Verbi Dei; opera apostolatus temporum necessitatibus hominumque condicionibus accommodata promovet (Christus Dominus, n. 17); normas praebet opportunas, quae servari debent in institutione religiosa tradenda pueris, adolescentibus, iuvenibus, adultis; regulas indicat servandas in scholasticis lectionibus catecheseos, collatis tamen cum Congregatione pro Institutione catholica et, si casus ferat, cum Congregatione pro Religiosis et Institutis saecularibus; invigilat quibusvis cursibus catecheticis, tum paroecialibus tum scholaribus; curat ne ullibi desint institutiones tum ante tum post matrimonium habendae tum diversis fidelium coetibus aptatae; operam impendit in incrementum et moderamen Officiorum dioecesanorum quae catechesi praeficiuntur; insuper pastorem sollicitudinem promovet, in peregrinantes et quaestiones perpendit connexas cum peregrinationibus relaxationis causa susceptis (vulgo «turismo»), cum fidelium vacationibus, rusticationibus, ludicris exercitationibus (Cfr. ibid., n. 18). In his omnibus cooperationem quaerit Conferentiarum Episcopaliū.*

¹⁴ Srov. *Regimini Ecclesiae universae*, čl. 69 č. 2: *Recognoscit et approbat directoria de catechesi necnon programmata et schemata praedicationis Verbi Dei, in Conferentis Episcoporum confecta pro diversa fidelium aetate et condicione; congressus catechisticos nationales fovet vel internationales probat aut cogit.*

¹⁵ Srov. *Regimini Ecclesiae universae*, čl. 69 č. 3: *Curat facienda directoria pastoralia pro peculiaribus fidelium coetibus, collatis consiliis cum Dicasteriis quorum interest, et firmo iure Dicasteriorum quae curare debeant specialia directoria in re suae competentiae.*

¹⁶ Srov. *Regimini Ecclesiae universae*, čl. 70 č. 1: *Congregatio videt ea omnia quae attingunt conservationem et administrationem bonorum temporalium Ecclesiae, firma competentia ceterarum Congregationum quoad temporalia bona ab eisdem moderanda.*

dy, veškerá zcizení a ostatní záležitosti této povahy; starat se o vše, co souvisí s diecézními nebo regionálními fondy, o náležité zabezpečení kléru a o jejich pravidelné příjmy, rovněž splatné po smrti zůstavitele; podporovat pojišťovací ústavy a instituce určené pro starobní, nemocenské a obdobné zajištění kléru; dohled jak nad diecézními institucemi shromažďujícími dary věřících, tak nad diecézními orgány majetkové správy a poskytování vhodných podnětů správcům majetku; usilovat o uzavření smluv s těmi, kdo zpronevěřili církevní majetek, i patřící řeholníkům; dávat souhlas pro jakékoli převody vlastnictví usurpovaného církevního majetku na věřící.¹⁷

1.2 Apoštolská konstituce *Pastor bonus*

Jan Pavel II. restructuroval Římskou kurii apoštolskou konstitucí *Pastor bonus* ze dne 29. června 1988.¹⁸ Apoštolská konstituce přebírá v základu strukturu kongregace obsaženou v čl. 65–70 konstituce *Regimini Ecclesiae universae* s rozdělením na tři úřady, z nichž první se zabývá životem a kázání kléru, druhý katechismy a katechetickou výukou a třetí církevním majetkem.

Nová konstituce tak potvrzuje, ba někdy i rozšiřuje kompetence Kongregace pro klérus,¹⁹ jak to vymezují čl. 93–98, a kompetence kongregace je jasně definována v čl. 93: „Kongregace se při zachování práv biskupů rozhoduje v tom, co se týká kněží a jáhnů ze světského kléru jak ohled-

¹⁷ Srov. *Regimini Ecclesiae universae*, čl. 70 č. 2: *Ipsius est proinde moderari administrationem quoad pias fundationes, pia legata, pia opera, beneficia, oratoria, ecclesias, sanctuaria, patrimonium artisticum ecclesiasticum, bona immobilia, nisi agatur de bonis religiosorum, arcas nummarias, taxas, tributa* (Motu Proprio *Ecclesiae Sanctae*, diei 6 aug. 1966, I, n. 8, in *Acta Apostolicae Sedis*, 58 [1966]), *pensiones beneficiorum, alienationes omnes aliaque huiusmodi; curare quae respiciunt massam communem dioecesanam vel regionalem* (*Presbyterorum Ordinis*, n. 21), *congruam sustentationem clericorum eorumque pensiones etiam reversibiles; societates cautelares vel instituta promovere ad consulendum cleri necessitatibus e senecta, morbo aliove impedimento ortis* (*Ibid.*, n. 20–21; Cfr. Motu Proprio *Ecclesiae Sanctae*, I, n. 8); *invigilare tum institutis dioecesanis, quae fidelium oblationes colligunt tum officiis administrativis dioecesanis, et apta consilia praeberere administratoribus; admittere ad compositionem eos qui occuparunt bona ecclesiastica, etiam pertinentia ad religiosos; permittere ut fideles acquirant bona ecclesiastica quomodocumque usurpata*.

¹⁸ *Acta Apostolicae Sedis* 80 (1988): 841–912.

¹⁹ Srov. P. V. PINTO (a cura di), *Commento alla Pastor Bonus e alle norme sussidiarie della Curia Romana*, Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 2003, s. 133–140.

ně jejich osobního života, tak ohledně jejich pastorační služby i ohledně toho, co jim napomáhá v jejich službě, a v tom všem poskytuje biskupům vhodnou pomoc.“²⁰

Tento článek především jasně vyjadřuje princip, že Kongregace pro klérus má ve vztahu k biskupům a biskupským konferencím subsidiární kompetenci nad světskými kněžími a jáhny diecézního kléru.

Při respektování toho, že „papež má z důvodu svého úřadu nejvyšší a řádnou moc nejen nad celou církví, ale nad všemi místními církvemi a jejich svazy, čímž je zároveň posilována i chráněna vlastní, řádná a bezprostřední moc, kterou mají biskupové v místních církvích svěřených jejich péči,“²¹ katolická církev bezpochyby žije a subsistuje v místních církvích, jimiž „... jsou především diecéze...“,“²² tedy „... část Božího lidu svěřená do pastýřské péče biskupovi v součinnosti s kněžstvem tak, že, spojena se svým pastýřem a jím shromážděna skrze evangelium a eucharistii v Duchu svatém, ustanovuje místní církev, v níž je skutečně přítomna a působí jedna svatá, katolická a apoštolská Kristova církev.“²³ V kán. 391 § 1 CIC se pak říká: „Diecéznímu biskupovi přísluší vedení jemu svěřené diecéze mocí zákonodárnou, výkonnou a soudní, podle norem práva.“

V tomto smyslu „služba biskupů byla v podřízeném stupni svěřena kněžím, aby byli po zařazení do kněžského stavu spolupracovníky biskupského stavu v zájmu řádného plnění Kristem svěřeného apoštolského poslání,“²⁴ a „na nižším stupni hierarchie stojí jáhnové, na něž jsou vkládány ruce, nikoli ke kněžství, nýbrž ke službě.“²⁵ „Při jáhenském svěcení vkládá ruce pouze biskup; tím naznačuje, že jáhen je zvláštním způsobem spojen s biskupem při úkolech svého jáhenství.“²⁶

To je důvod, proč „každý duchovní musí být inkardinován buď do některé místní církve nebo osobní prelatury, anebo do některého insti-

²⁰ *Congregatio, firmo iure Episcoporum eorumque Conferentiarum, ea cognoscit, quae presbyteros et diaconos Cleri saecularis respiciunt tum quoad personas, tum quoad pastorale ministerium, tum quoad res, quae ad hoc exercendum iis praesto sunt, atque in hisce omnibus opportuna auxilia Episcopis praebet.*

²¹ Srov. kán. 333 CIC.

²² Srov. kán. 368 CIC.

²³ Srov. kán. 369 CIC.

²⁴ II. Vatikánský koncil, *Presbyterorum ordinis*, č. 2.

²⁵ II. Vatikánský koncil, *Lumen gentium*, č. 29; srov. II. Vatikánský koncil, *Christus Dominus*, č. 15.

²⁶ Srov. KKC č. 1569; srov. sv. Hippolyt Římský, *Traditio apostolica*, č. 8.

tutu zasvěceného života nebo společnosti apoštolského života, která má pověření k inkardinaci, takže je zcela zakázáno, aby byli duchovní bez inkardinace neboli *vagi*.“²⁷

V současném složení se Kongregace pro klérus skládá z kardinála prefekta, jemuž je k pomoci vhodný počet kardinálů a sedm diecézních biskupů, jednoho sekretáře, jednoho podsekretáře a různých vyšších úředníků (vedoucích úřadů) a nižších úředníků různých stupňů (studijní pomocníci, přidělenci, písaři atd.); každý ze čtyř úřadů, do nichž je rozčleněna celá činnost kongregace, má své konzultory – odborníky v záležitostech projednávaných příslušným úřadem.

2. SOUČASNÁ SITUACE KONGREGACE PRO KLÉRUS (Z LET 2004–2008 – AŽ DO POSLEDNÍHO PLENÁRNÍHO ZASEDÁNÍ KONGREGACE)

Personální složení Kongregace pro klérus

Ital	S. Em. R.	Mauro kard. Piazenza	prefekt
Španěl	S. E. R.	Celso Morga Iruzubieta	sekretář
Ital	Mons.	Antonio Neri	podsekretář
Kolumbijec	Mons.	Jorge Raigosa	
Ital	Mons.	Giorgio Umbertali	
Francouz	Mons.	Martin Vivies	
Španěl	Mons.	Alfred Pros	
Němec	Mons.	Josef Gehr	
Ital	Mons.	Rocco Di Filippo	
Argentinec	Mons.	Daniel Rodrigo	
Francouz	Rev.	Louis Menvielle	
Brazilec	Rev.	Sergio Tani	
Američan	Mons.	Richard Soseman	
Ital	Rev.	Francesco Pappadia	
Ir	Mons.	Kevin Gillespie	
Polák	Rev.	Jacek Polowianiuk	
Američan	Rev.	Edward Lohse	
Ital	Rev.	Giuseppe Di Bernardo	
Mexičan	Rev.	Francisco González	
Slovák	Rev.	Lubomír Welnitz	
Angličan	Rev.	William Agley	
celkem 21 osoba			

²⁷ Srov. kán. 265 CIC.

Počet nově otevřených řízení, protokolárních dokumentů, realizovaných opatření, vypravených listů, dekretů a reskriptů

	Nově otevřená řízení	Protokolární dokumenty	Realizovaná opatření	Vypravené listy	Dekrety	Reskripty
2004	681	2572	2214	1175	31	149
2005	918	2638	2080	1247	51	163
2006	1435	3408	2041	1421	37	189
2007	1462	3423	2226	1827	32	218
2008	1574	4092	2844	2481	49	166

A. Rozdělení počtu řízení po úřadech

Počty řízení po úřadech	2004	2005	2006	2007	2008	2004–2008
Katechetický úřad	18	14	24	21	26	103
Majetkový úřad	183	182	203	209	178	955
Úřad pro dispense		243	706	661	709	2319
Úřad pro duchovní	483	480	501	571	661	2696
Celkem	684	919	1434	1462	1574	6073

B. Rozdělení po kontinentech

Počty řízení	2004	2005	2006	2007	2008	2004–2008
Afrika	12	17	29	29	31	118
Amerika	222	277	428	351	429	1707
Asie	14	30	52	36	63	195
Evropa	381	429	561	631	605	2607
Oceánie	5	16	17	26	20	84
Celkem	634	769	1087	1073	1148	4711

Počty protokolárních dokumentů	2004	2005	2006	2007	2008	2004–2008
Afrika	29	26	47	62	52	216
Amerika	1000	904	1036	942	1356	5238
Asie	52	51	82	69	94	348
Evropa	1159	1259	1608	1631	1690	7347
Oceánie	82	47	44	62	66	301
Celkem	2322	2287	2817	2766	3258	13450

C. Rozdělení po státech

Počet řízení	2004	2005	2006	2007	2008	2004–2008
Itálie	188	209	221	297	261	1176
USA	138	132	221	157	187	835
Španělsko	39	51	62	66	66	284
Německo	26	24	52	41	51	194
Brazílie	12	23	38	42	60	175
Francie	19	26	39	40	34	158
Polsko	10	21	31	40	36	138
Spojené království	24	17	32	27	32	132
Argentina	11	18	33	27	36	125
Kanada	9	20	33	23	27	112
Zbytek světa	156	227	325	313	357	1378
Celkem	632	768	1087	1073	1147	4707

Počet protokolárních dokumentů	2004	2005	2006	2007	2008	2004–2008
Itálie	479	552	640	742	720	3133
USA	700	533	561	494	557	2845
Španělsko	155	136	136	144	137	708
Německo	92	104	177	156	160	689
Brazílie	30	36	52	66	251	435
Francie	77	66	97	93	98	431
Kanada	36	51	150	62	90	389
Spojené království	58	54	92	64	116	384
Irsko	47	49	81	46	87	310
Rakousko	23	51	118	49	58	299
Polsko	49	71	45	64	58	287
Mexiko	41	82	37	54	45	259
Kolumbie	99	41	52	43	20	255
Austrálie	74	38	34	52	54	252
Argentina	23	36	52	67	71	249
Zbytek světa	334	377	484	560	729	2484
Celkem	2317	2277	2808	2756	3251	13409

D. Rozdělení podle pojednávané materie

Majetkový úřad: řízení	2004	2005	2006	2007	2008	2004–2008
Zcizení	110	110	127	123	86	556
Výměny	24	21	22	30	26	123
Nabytí	12	9	11	15	5	52
Ostatní	37	42	43	41	61	224
Celkem	183	182	203	209	178	955

Úřad pro duchovní: řízení	2004	2005	2006	2007	2008	2004–2008
Kněží: situace	127	128	50	48	55	408
Zbavení úřadu	41	52	102	101	95	391
Žádosti o nihil obstat	42	44	43	70	54	253
Rekursy	39	25	40	36	35	175
Zrušení farností	17	13	6	19	44	99
Rehabilitace	4	17	29	23	22	95
Jáhni: situace	13	21	14	26	15	89
Farnosti: situace	18	16	23	16	6	79
Diecéze: situace	12	15	16	14	21	78
Sdružení věřících	15	14	8	16	15	68
Mše sv.	12	21	12	10	7	62
Ostatní	134	114	158	192	292	890
Celkem	474	480	501	571	661	2687

Úřad pro duchovní: protokolární dokumenty	2004	2005	2006	2007	2008	2004–2008
USA	67	99	63	80	192	501
Itálie	12	23	26	25	20	106
Spojené království	4	2	11	10	48	75
Německo	9	15	8	6	12	50
Kanada	8	3	5	10	13	39
Nizozemí	4	13	2	7	12	38
Švýcarsko	5	4	7	3	7	26
Slovensko	1	4	9	5	1	20

Austrálie	1	1	4	7	2	15
Francie	1	1	3	2	8	15
Irsko	5	1	4	1	4	15
Argentina	1		4	5	2	12
Rakousko	1	5		1	4	11
Ostatní	18	7	12	11	25	73
Celkem	137	178	158	173	350	996

3. ÚŘAD PRO DISPENSE OD ZÁVAZKŮ SPOJENÝCH S DUCHOVNÍM STAVEM

3.1 Obecný přehled

Kompetence speciální komise pro dispens od závazků spojených s kněžským a jáhenským svěcením přešla od 1. srpna 2005 z Kongregace pro bohoslužbu a svátosti na Kongregaci pro klérus.²⁸ Od tohoto data začalo toto dikastérium projednávat žádosti o dispens od závazků plynoucích z jáhenského a kněžského svěcení.

Listem Státního sekretariátu Prot. N. 64.730/P z 28. prosince 2007 bylo sděleno vytvoření IV. úřadu, pověřeného projednávat dle norem práva dispense od závazků plynoucích z jáhenského a kněžského svěcení pro diecézní i řeholní kleriky jak latinské církve, tak východních církví.

Tento úřad je řádně strukturován – má svého vedoucího a určitý počet komisařů jmenovaných se souhlasem papeže.²⁹

3.2 Dokumenty vyžadované pro řízení v kauzách dispense od závazků z kněžského svěcení

Pro řízení v kauzách dispense od závazků z kněžského svěcení (dispense od celibátu) jsou vyžadovány tyto dokumenty:

1. List žádajícího kněze adresovaný s pokorou a kajícíností Svatému otci, shrnující hlavní důvody, které vedly k opuštění kněžské služ-

²⁸ Srov. *Lettera della Segreteria di Stato* Prot. n. 907 z 21. 6. 2005.

²⁹ Srov. *L'attività della Santa Sede* 2008, č. 559.

by, a důvody, které mu brání k návratu překonáním krize a k opět-nému převzetí přijaté služby. Žádost musí být vlastnoručně podepsána žadatelem, který zároveň žádá dispens od závazků a propuštění z duchovního stavu.

2. *Curriculum vitae* žadatele, v němž jsou shrnuty spolu s nejdůležitějšími úseky a daty jeho života, formace a služby; v nich pak jsou hlouběji a důkladněji vysvětleny a motivovány důvody vedoucí ke krizi a k opuštění výkonu služby a jsou uvedeny, pokud existují, důvody k jejich nezvratné povaze. (*Curriculum* tu slouží spolu s žádostí o dispens jako úvodní přehled kauzy.)
3. Dokument shrnující pastorační snahy diecézního ordináře nebo vyššího představeného odvrátit žadatele od předložení žádosti o dispens a pomocné prostředky poskytnuté žadateli pro ulehčení a překonání krize, návrat k řádnému životu a opětné převzetí přijaté služby.
4. Dokument prokazující, že žadatel, definitivně rozhodnutý opustit službu, byl *ad cautelam* suspendován od výkonu moci za svěcení – pro zabránění pohoršení a pro ochranu jeho pověsti.
5. Dekret o jmenování instruktora kauzy a notáře a převzetí povinnosti postupovat podle Základních norem vydaných Kongregací pro nauku víry dne 14. října 1980.³⁰
6. Záznam o výpovědi žadatele, vedené instruktorem za přítomnosti notáře, na jehož počátku musí stát přísaha *de veritate dicenda*, kde jsou vůči sobě postaveny otázky a odpovědi vztahující se především k období formace před přijetím svěcení a s důkladností se věnující jednotlivým důvodům uvedeným jako motivy pro krizi, opuštění služby a nevratnosti této situace v *curriculum vitae* a žádosti.
7. Záznam o výpovědích svědků jak navržených žadatelem, tak určených instruktorem kauzy: příbuzní a známí žadatele, jeho představení a kolegové z doby formace, jeho současní představení a spoluobratři atd.
8. Eventuální lékařské, psychologické, psychoanalytické a psychiatrické znalecké posudky z období formace i z následujících období.
9. Kopie skrutinií před svěceními a ostatní dokumentace vztahující se k žadateli, vzata z archivu formačních domů.

³⁰ *Acta Apostolicae Sedis* 72 (1980): 1132–1137.

10. Osobní *votum* instruktora kauzy ohledně merita kauzy a vhodnosti či nevhodnosti udělení dispense, vycházející nejen z údajů shromážděných během vyšetřování a osobního dobra žadatele, ale i z ohledu na obecné dobro církve a konkrétní diecéze či řeholního institutu i osob, které byly svěřeny žadatelově službě.
11. Osobní *votum* biskupa nebo řeholního představeného, který inicioval vyšetřování kauzy, jak o meritu kauzy, na základě akt řízení předaných mu instruktorem, tak ohledně možnosti a vhodnosti udělení dispense a vyhnutí se pohoršení v případě eventuálního udělení dispense.
12. Obecné *votum* o vyhnutí se pohoršení dané ordinářem místa faktického pobytu žadatele.
13. Ověřená kopie dosvědčující eventuální pokus o uzavření civilního manželství a eventuální prohlášení o neplatnosti či rozvodu předchozího manželství ženy žadatele.

Tyto dokumenty, shromážděné a řádně uspořádané, ostráňované a očíslované, musí být všechny ověřeny notářem a zaslány v trojím vyhotovení Kongregaci pro klérus. Nesmí obsahovat nečitelné rukopisy; ty – pokud jsou důležité – musí být strojově přepsány. Totéž platí pro nečitelné fotokopie.

3.3 Dispens od závazků z kněžského svěcení a ze slibů spojená se ztrátou duchovního stavu v případě kněží mladších 40 let

Kongregace pro klérus, kompetentní k projednávání záležitostí dispense od závazků z kněžského svěcení a ze slibů (dispense od celibátu), nutně spojené se ztrátou duchovního stavu, obvykle nepředkládá Svatému otci pro eventuální udělení dispense záležitosti žadatelů mladších čtyřiceti let, pokud by to nepodporovaly zvlášť výjimečné důvody.

Nicméně průvodní dopis Kongregace pro nauku víry k dosud platným *Základním a procedurálním normám* z 14. října 1980 nevyklučuje, že by mohly nastat výjimečné případy kněží mladších čtyřiceti let, u nichž by vyšetřování prokázalo skutečnosti spojené s psychosomatickou situací žadatele, předcházející a provázející udělení svěcení, které by mohly být dostatečným důvodem pro udělení dispense.

Kongregace je Svatým otcem pověřena k prozkoumání výjimečných případů a jejich projednání ve speciální komisi, pokud rozhodné skuteč-

nosti „přesahují obvyklé důvody opuštění duchovní služby, především jsou spojené s velkým pohoršením, a tyto nedostatky projevující se již před svěcením nebyly formátory náležitě vzaty v úvahu.“

Při vyšetřování případů kněží mladších čtyřiceti let se vyžaduje, aby ordináři místních církví a generální představení institutů zasvěceného života a společností apoštolského života došli na základě akt k přesvědčení o existenci výjimečných důvodů předcházejících udělení svěcení, aby tak mohla Kongregace pro klérus projednat a předložit Svatému otci i tyto mimořádné případy.

Dne 11. ledna 2008 Svatý otec rozhodl (a toto rozhodnutí zavazuje až dosud), že je možno považovat za dostačující pro předložení akt k jeho rozhodnutí existenci alespoň jednoho z těchto důvodů: neschopnost k výkonu kněžské služby; nezvratnost nové situace; výjimečnost spočívající v závažném morálním nebo psychickém nedostatku existujícím před udělením svěcení. Jednotlivé případy jsou zkoumány řádnou pětičlennou komisí.

3.4 Pozbytí duchovního stavu spojené s dispensí od všech závazků z jáhenského svěcení

V souladu s platnou kanonickou legislativou a praxí Kongregace pro klérus může být jáhnům uděleno propuštění z duchovního stavu spojené s dispensí od závazků z jáhenského svěcení *ob graves causas*,³¹ jak pro dočasné jáhny, tak pro trvalé jáhny, jak z diecézního, tak řeholního kléru, též pro členy východních církví *sui iuris*, a to na základě žádosti podané jáhnem, k níž musí být přiloženy tyto dokumenty:

- a) Vlastnoručně podepsaný list žádajícího jáhna adresovaný Svatému otci, jímž výslovně žádá udělení této výhody a krátce shrnuje hlavní důvody, které vedly podání žádosti.
- b) *Curriculum vitae* žadatele, z něhož vyplývá stupeň závažnosti důvodů, které vedly ke krizi a k opuštění výkonu služby, a eventuálně i odpovědnost žadatele či jiných osob.

³¹ Srov. kán. 290 § 3 CIC. Pro kněze je dle téhož kánonu vyžadováno, aby se to dělo *ob gravissimas causas*.

- c) Votum vlastního biskupa nebo vyššího představeného o pravdivosti údajů (*de rei veritate*) a o vhodnosti či nevhodnosti propuštění z duchovního stavu a udělení dispense.
- d) Svědectví či výpovědi jeho představených/formátorů a kolegů z doby formace a z doby vykonávání služby.
- e) Dokumenty z příslušného archivu vztahující se k období formace a skrutinií před přijetím svěcení (kán. 1051 *CIC*).

Tyto dokumenty, shromážděné a řádně uspořádané, ostránkované a očíslované, musí být všechny ověřeny notářem a zaslány v jednom exempláři Kongregaci pro klérus. Nesmí obsahovat nečitelné rukopisy; ty – pokud jsou důležité – musí být strojově přepsány. Totéž platí pro nečitelné fotokopie.

K propuštění z duchovního stavu jáhna, který odmítá sám podat žádost, se vyžaduje řádný soudní proces popsany v kán. 1342 § 2 *CIC*, v němž se zkoumá nejen vhodnost propuštění z duchovního stavu, ale i spáchání trestného činu, u něhož *CIC* počítá s propuštěním z duchovního stavu. Toto řízení je v kompetenci diecézního biskupa nebo řeholního představeného. Eventuální dispens od celibátu pak může následně být vyžádána cestou řádné žádosti.³²

4. STATISTIKA KAUZ DISPENSÍ OD ZÁVAZKŮ ZE SVĚCENÍ

Doručené žádosti: řízení otevřená v roce 2011

		r. 2011	z toho trvalí	dočasní
Jáhni	diecézní	69	27	42
	řeholní	17	1	16
	celkem	86	28	58
Kněží	diecézní	384	-	-
	řeholní	254	-	-
	celkem	638	-	-
Celkem		724	-	-

³² Srov. kán. 291 *CIC*.

Stav žádostí přijatých v r. 2011

Stav žádosti	počet
Archivovány	386
Připraveny k audienci	24
Odloženo	25
V řádné komisi	109
Ve speciální komisi	18
Na projednání v řádné komisi	20
Na projednání ve speciální komisi	12
Doplnění údajů	107
Ve fázi zkoumání	23
Celkem	724

Rozdělení žádostí archivovaných
v r. 2011 dle způsobu vyřízení

Udělení dispense	376
Předáno kompetentnímu dikastériu	8
Úmrtí žadatele	1
Zamítnutí žádosti	1
Celkem	386

Udělené dispense

Jáhni	diecézní	56
	řeholní	17
	celkem	73
Kněží	diecézní	177
	řeholní	126
	celkem	303
Celkem		376

Reskripty předané kompetentnímu dikastériu

Kongregaci pro bohoslužbu a svátosti	1
Kongregaci pro nauku víry	6
Kongregaci pro evangelizaci národů	1
Celkem	8

Vysvětlivky

Archivovány: uzavřené žádosti (např. dispens byla přijata, odmítnuta, negativní rozhodnutí, předáno kompetentnímu dikastériu atd.)

Připraveny k audienci: žádost je nachystána k předložení Svatému otci k jeho rozhodnutí

Odloženo: komise rozhodla o pozdějším projednání žádosti (např. žadatel nedovršil věk čtyřicet let, od opuštění služby neuplynulo pět let atd.)

V komisi: žádost je předána na projednání v komisi (speciální komise projednává žádosti u žadatelů mladších čtyřicet let)

Doplnění údajů: čeká se na dodání chybějících nebo požadovaných dokumentů

Ve fázi zkoumání: nedávno otevřené žádosti, u nichž úředník kongregace připravuje výsledek „prvního interního zkoumání“

Reskripty udělené v nebezpečí smrti

Kněží	diecézní	9
	řeholní	4
Celkem		13

Státy s větším počtem žádostí doručených v r. 2011

Stát	Jáhni		Kněží		Celkem
	<i>diecézní</i>	<i>řeholní</i>	<i>diecézní</i>	<i>řeholní</i>	
USA	24		61	15	100
Polsko	9	3	49	24	85
Španělsko	3		35	25	63
Brazílie	3		27	28	58
Itálie	5	1	22	19	47
Argentina	2		21	9	32
Mexiko	3	2	17	8	30
Německo		10	3	13	26
Indonésie			13	13	26
Kolumbie	1		14	10	25
Filipíny		1	17	6	24
Indie	2	1	9	11	23
Peru	4		3	13	20
Portugalsko		5	5	10	20
Slovensko	1	6	2	9	18
Irsko			14	2	16
Francie	1		7	5	13
Spojené království	2	1	6	4	13
Chorvatsko			5	5	10
Chile			3	6	9
Rakousko		1	4	3	8
Kostarika		3	1	4	8
Kanada			3	4	7
Paraguay			7		7
Madagaskar			3	3	6
Nizozemí	1	2		3	6
Venezuela		2	1	3	6
Austrálie	1		3	1	5
Libanon			2	3	5

Instituty a společnosti s větším počtem žádostí doručených v r. 2011

Institut/Společnost	Jáhni	Kněží	Celkem
Františkáni O.F.M.	2	33	35
Salesiáni S.D.B.	2	26	28
Jezuité S.I.	1	15	16
Dominikáni O.P.	1	13	14
Kapucíni O.F.M.Cap		12	12
Minorité O.F.M.Conv.		12	12
Benediktini O.S.B.	1	9	10
Augustiniáni rekolekti O.A.R.	1	8	9
Kongregace pro misie C.M.		8	8
Verbisté S.V.D.		8	8
Klaretini C.M.F.		7	7
Karmelitáni (obutí) O.Carm. / O.C		6	6
Misionáři obláti neposkvrněné Panny Marie O.M.I.		6	6
Redemptoristé C.SS.R.	1	4	5
Piaristé S.P. / Sch.P.		5	5
Bosí karmelitáni O.C.D.		4	4
Kongregace Nejsvětějšího srdce SS.CC.		4	4
Dehoniáni S.C.I.		4	4
Misionáři Nejsvětějšího srdce Ježíšova M.S.C.		4	4

5. SPECIÁLNÍ ZMOCNĚNÍ

Pro podporu zajištění *salutis animarum*, která je nejvyšším zákonem církve, a jako odpověď na specifické požadavky, které nemálo představených zakouší – často s bolestí – při každodenním výkonu své služby řízení, udělil 30. ledna 2009 papež Kongregaci pro klérus tato speciální zmocnění:

I. Speciální zmocnění jednat a předkládat Svatému otci ke schválení specifickou formou a k rozhodnutí případy propuštění z duchovního stavu *in poenam* s příslušnou dispensí od závazků plynoucích ze svěcení včetně celibátu v případě duchovních, kteří uzavřeli pouze civilní manželství a i po napomenutí se nenapravili a setrvali v nelegitimním

a pohoršlivém životě;³³ a také v případě duchovních, kteří se provinili ve vnějších těžkých hříších proti šestému přikázání.³⁴

II. Speciální zmocnění jednat ve smyslu *CIC*, kán. 1399, buď svým přímým zásahem, anebo potvrzením rozhodnutí ordinářů, když o to kompetentní ordináři požádají, v případech zvlášť závažného porušení zákonů a naléhavé nutnosti vyhnout se objektivnímu pohoršení. Tímto se zároveň částečně ruší (derogují) ustanovení *CIC*, kánonů 1317, 1319, 1342 § 2 a 1349 ohledně udělení trvalých trestů, které se mají ukládat v závažných případech jáhnům a v nejzávažnějších případech kněžím, přičemž se tyto případy vždy předkládají přímo Svatému otci ke schválení specifickou formou a k rozhodnutí.

III. Speciální zmocnění projednávat případy, kdy se jedná o prohlášení ztráty duchovního stavu s příslušnou dispencí od kněžských závazků včetně celibátu v případě duchovních, kteří opustili službu na dobu delší než pět po sobě jdoucích let a kteří po pečlivém ověření, nakolik bylo možné, setrvávají v takovém dobrovolném a nedovoleném nevykonávání své služby.

V případě *prvního* a *druhého* speciálního zmocnění bude muset být vyšetřen každý eventuální případ podle zákonné správní procedury při zachování práva na obhajobu. Ohledně způsobu konání správní procedury,³⁵ kterou v tomto případě vykonávají pouze duchovní, se stanoví:

- 1° Sdílet obžalovanému obvinění proti němu vznesená i příslušné důkazy a umožnit mu, aby se hájil, s výjimkou toho, že by se i po legitimním předvolání opomenul dostavit.
- 2° Pozorně vyšetřit za asistence dvou přísedících³⁶ všechny důkazy, shromážděné materiály a obhajoby obžalovaného.
- 3° Vydat rozhodnutí (na konci vyšetřování) podle normy kánonů 1344–1350 *CIC*, pokud neexistují pochybnosti o spáchání zločinu a pokud trestní žaloba není dle ustanovení kán. 1362 promlčena. Rozhodnutí vydané podle ustanovení kánonů 35–58 musí být náležitě zdůvodněno a musí v něm být alespoň souhrnnou formou předloženy právní a skutkové důvody (*rationes de facto ac de iure*).

³³ Srov. kán. 1394 § 1 *CIC*.

³⁴ Srov. kán. 1395 § 1–2 *CIC*.

³⁵ Srov. kán. 35–58, 1342 a 1720 *CIC*.

³⁶ Srov. kán. 1424 *CIC*.

V případě *třetího* speciálního zmocnění má být každý eventuální případ, a to i ten, který vešel ve známost před udělením tohoto zmocnění, vyšetřován na základě této procedury:

Čl. 1 Ordinář inkardinace může požádat Apoštolský stolec o reskript, kterým se prohlásí ztráta duchovního stavu s příslušnou dispencí od kněžských závazků včetně celibátu v případě duchovního, který opustil svou službu na dobu delší než pět po sobě jdoucích let a který po pečlivém ověření, nakolik bylo možné, setrvává v takové dobrovolné a nedovolené absenci od své služby.

Čl. 2 § 1. Příslušným ordinářem pro řízení je ordinář inkardinace duchovního.

§ 2. Příslušný ordinář může svěřit vyšetřování (*instructionem*) podle této procedury buď trvale, nebo případ od případu vhodnému knězi své nebo jiné diecéze.

§ 3. Do této procedury musí neustále vstupovat obhájce spravedlnosti kvůli náležité ochraně veřejného dobra.

Čl. 3 Prohlášení dle čl. 1 může být vydáno pouze poté, co kompetentní ordinář provedl vhodné vyšetřování na základě eventuálního prohlášení samého duchovního nebo výpovědi svědků nebo pověsti nebo podezření a dospěl tak k morální jistotě o nezvratném opuštění služby ze strany duchovního.

Čl. 4 Oznámení jakéhokoliv úkonu musí být učiněno poštou nebo jiným zajištěným způsobem.

Čl. 5 Instruktor kauzy předá po skončení vyšetřování všechna akta kompetentnímu ordináři s příslušnou zprávou; dále vyjádří podle pravdy své mínění (*votum*).

Čl. 6 Kompetentní ordinář předá Apoštolskému stolci všechna akta spolu se svým míněním (*votum*) a s poznámkami (*observationes*) obhájce spravedlnosti.

Čl. 7 Pokud se dle uvážení Apoštolského stolce bude požadovat doplnění vyšetřování, bude to oznámeno příslušnému ordináři s určením materie, ve které má být vyšetřování doplněno.

Čl. 8 Reskript o ztrátě duchovního stavu s příslušnou dispencí od závazků plynoucích ze svátosti svěcení včetně celibátu je předán Apoštolským stolicí příslušnému ordináři, který se postará o jeho oznámení.

5.1 Procedurální předpisy pro diecézní fázi vyšetřování

Základní charakter řízení pro aplikaci *prvního* a *druhého* speciálního zmocnění vyplývají z *procedurálních pokynů* pro projednávání těchto případů a z ustanovení kán. 1720 *CIC*, a to při stálém ohledu na ustanovení kánonů regulujících trestní mimosoudní řízení.

Procedura pro aplikaci *třetího* speciálního zmocnění se řídí speciálními procedurálními normami o osmi článcích, schválenými Svatým otcem v souvislosti s udělením speciálních zmocnění z 30. ledna 2009, k nimž je připojen seznam požadovaných dokumentů a také kánony o reskriptech.³⁷

5.1.1 Dokumenty požadované pro šetření v řízeních ohledně *prvního* a *druhého* speciálního zmocnění

1. *Curriculum vitae* a osvědčení o udělení svěcení duchovnímu.
2. Kopie dokladů o šetření (skrutinia) před udělením svěcení a další dokumentace vztahující se k období formace klerika.
3. Zpráva o nemožnosti nebo obzvláštní obtížnosti postupovat řádnou cestou, ať už na základě žádosti kněze, nebo trestním řízením soudním, opatřená dokumentací dosvědčující všechna opatření předvídaná Kodexem kanonického práva (srov. kán. 1339, 1340, 1347 § 1, 1331–1333) i pastorační snahy, které ordinář v konkrétním případě učinil pro odvrácení duchovního od zatvrzelosti.
4. Dekret ordináře o zahájení procesu na základě ustanovení kán. 1720 *CIC*, obsahující tyto prvky: odkaz na závěr předběžného zkoumání,³⁸ stanovení důvodů obžaloby, jmenování dvou přísedících na základě ustanovení kán. 1720 odst. 2 *CIC*, jmenování instruktora kauzy a jmenování notáře.
5. Dokumenty z šetření:
 - a) zápis z výsledku duchovního;³⁹
 - b) (a/nebo) ověřené prohlášení samotného duchovního o tom, že byl seznámen s obviněními proti němu vznesenými i s důkazy a že hodlá setrvat v nedovoleném chování, aniž by chtěl žádat

³⁷ Srov. kán. 59–75 *CIC*.

³⁸ Srov. kán. 1717–1719 *CIC*.

³⁹ Srov. kán. 1728 § 2 *CIC*.

- o udělení dispenze od závazků plynoucích z uděleného svěcení včetně celibátu;⁴⁰
- c) v případě, že chybí dokumenty uvedené v odst. a) a b), dokumenty dokládající nenapravitelnost duchovního nebo jeho vyhýbání se vyzvednutí předvolání nebo vyhotovení prohlášení uvedeného v odst. b) (srov. kán. 1509–1511 CIC);
 - d) zápisy z výslechu nebo prohlášení svědků, oznamovatelů nebo osob dotčených nezákonným chováním duchovního, vyhotovené na základě náležitě oznámeného předvolání;
 - e) případně jiné písemnosti a znalecké posudky.
6. Dekret o uzavření šetření.
 7. Osobní vyjádření (*votum*) instruktora ohledně průběhu šetření a jeho listina o předání všech procesních akt příslušnému ordináři.
 8. Dekret ordináře nařizující zasedání ke zhodnocení důkazů⁴¹ spolu se svoláním přísedících.
 9. Protokol ze zasedání ke zhodnocení důkazů podepsaný ordinářem a přísedícími obsahující zaznamenání hodnocení každého jednotlivého obvinění a mínění jednotlivých přísedících.
 10. Osobní vyjádření (*votum*) ordináře, který nařídil šetření případu, ohledně průběhu zasedání ke zhodnocení důkazů a obsahující popsaní skutkové podstaty a uvedení právních i skutkových důvodů ke každému jednotlivému bodu obvinění.
 11. Žádost ordináře inkardinace duchovního, jímž se žádá od Apoštolského stolce aplikace I. nebo II. speciálního zmocnění a zároveň se předává spis Kongregaci pro klérus.

Nota Bene: Akta, shromážděná a náležitě uspořádaná, ostránkovaná a očíslovaná podle vypracovaného seznamu, musí být všechna ověřena notářem a zaslána v trojím vyhotovení Kongregaci pro klérus. Nesmí obsahovat žádné nečitelné rukopisy, které – pokud jsou považovány za významné – musí být přepsány do strojopisu; totéž platí pro nečitelné fotokopie.

5.1.2 Dokumenty požadované pro šetření v řízení ohledně třetího speciálního zmocnění

1. *Curriculum vitae* a osvědčení o udělení svěcení duchovnímu.

⁴⁰ Srov. kán. 1728 § 2 CIC.

⁴¹ Srov. kán. 1720 odst. 2 CIC.

2. Kopie dokladů o šetření (skrutinia) před udělením svěcení a další dokumentace vztahující se k období formace klerika.
3. Zpráva o nemožnosti nebo mimořádné obtížnosti postupovat řádnou cestou, ať už na základě žádosti kněze, nebo trestním řízením soudním, opatřená dokumentací dosvědčující všechna opatření předvídaná *Kodexem kanonického práva*⁴² i pastorační snahy, které ordinář v konkrétním případě učinil pro odvrácení duchovního od zatvrzelosti.
4. Dekret o jmenování instruktora a notáře (srov. čl. 2 § 2).
5. Dekret o jmenování ochránce spravedlnosti, anebo dekret o předvolání ochránce spravedlnosti trvale ustanoveného u tribunálu ordináře⁴³ (srov. čl. 2 § 3).
6. Dokumenty z šetření (srov. čl. 3):
 - a) zápis z výsledku duchovního (srov. čl. 3);
 - b) (a/nebo) ověřené prohlášení samotného duchovního o tom, že byl seznámen s obviněními proti němu vznesenými i s důkazy a že hodlá setrvat v nedovoleném chování, aniž by chtěl žádat o udělení dispenze od závazků plynoucích z uděleného svěcení včetně celibátu (srov. čl. 3);
 - c) v případě, že chybí dokumenty uvedené v odst. a) a b), dokumenty dokládající nenapravitelnost duchovního nebo jeho vyhýbání se vyzvednutí předvolání nebo vyhotovení prohlášení uvedeného v odst. b) (srov. kán. 1509–1511 *CIC*; čl. 3);
 - d) zápisy z výslechů nebo prohlášení svědků, oznamovatelů nebo osob dotčených nezákonným chováním duchovního, vyhotovené na základě náležitě oznámeného předvolání k osobnímu setkání;
 - e) případně jiné písemnosti a znalecké posudky.
7. Dokumenty dokládající, že oznámení každého úkonu se uskutečnilo prostřednictvím poštovních služeb nebo jiným bezpečným způsobem (srov. čl. 4).
8. Dekret o uzavření šetření.
9. Osobní vyjádření (*votum*) instruktora ohledně průběhu šetření (čl. 5) a jeho listina o předání všech procesních akt příslušnému ordináři.
10. Vyjádření ochránce spravedlnosti (srov. čl. 6).

⁴² Srov. kán. 1339, 1340, 1347 § 1, 1331–1333 *CIC*.

⁴³ Srov. kán. 1430 a 1436 § 2 *CIC*.

11. Osobní vyjádření (*votum*) ordináře, který nařídil šetření případu, ohledně průběhu zasedání ke zhodnocení důkazů a obsahující popsaní skutkové podstaty a uvedení důvodů po stránce skutkové i právní ke každému jednotlivému bodu obvinění.
12. Žádost ordináře inkardinace duchovního, jímž se žádá od Apoštolského stolce aplikace I. nebo II. speciálního zmocnění a zároveň se předává spis Kongregaci pro klérus.

Nota Bene: A) Duchovní, o nějž se jedná, musí být upozorněn na možnost určit si advokáta nebo zástupce, k němuž má důvěru, a všichni úřední účastníci řízení musí být kněžími. B) Akta, shromážděná a náležitě uspořádaná, ostránkováná a očíslovaná podle vypracovaného seznamu, musí být všechna ověřena notářem a zaslána v trojím vyhotovení Kongregaci pro klérus. Nesmí obsahovat žádné nečitelné rukopisy, které – pokud jsou považovány za významné – musí být přepsány do strojopisu; totéž platí pro nečitelné fotokopie.

5.2 Procedurální předpisy pro apoštolskou fázi vyšetřování (na Římské kurii)

5.2.1 Procedura pro aplikaci prvního a druhého speciálního zmocnění – apoštolská fáze

Po doručení akt šetření a žádosti ordináře inkardinace obviněného duchovního Svatému stolci zašle Kongregace pro klérus ordináři informací o aplikaci jednoho z možných opatření: 1. upuštění od procedury v prospěch cesty udělení výhody (*via gratiosa*), pokud z toho nevznikají dohady; 2. žádost o kompletaci nebo doplnění šetření s určením záležitosti nebo dokumentu, kde je třeba doplnit nebo upravit šetření; 3. akceptace pro řízení v apoštolské fázi; 4. sdělení o nevhodnosti pokračovat apoštolskou fází řízení a vrácení akt.

Pokud dojde k přijetí záležitosti pro řízení v apoštolské fázi, nastává povinnost sdělit to obviněnému duchovnímu spolu s určením vhodné lhůty, v níž může vyjádřit vůli účastnit se na řízení a eventuálně si vybrat patrona, jemuž důvěřuje. Pokud obviněný duchovní vyjádří svou vůli účastnit se na řízení v apoštolské fázi, ať už osobně, nebo prostřednictvím patrona, řízení se vrací do diecézní fáze pro jeho doplnění v souladu s výše popsanými požadavky. V každém případě se obviněnému umožňuje, aby sám nebo prostřednictvím patrona představil papeži své námitky a stížnosti proti těm úkonům a kvalifikacím ordináře jeho

inkardinace, které považuje za nespravedlivé, a rovněž nové důkazné prostředky, dokumenty a důvody na svou obhajobu.

Apoštolská fáze pak pokračuje prozkoumáním formální a věcné legitimacy akt šetření, logičnosti a správnosti závěrů učiněných místní autoritou a rovněž motivů stížnosti a eventuálních nových důkazů, dokumentů a obhajoby obviněného duchovního. Hodnocení spadá do kompetence kongresu kongregace (srov. *Regolamento generale della Curia Romana*, čl. 102–104), který může určit apoštolskou instanci alternativně z těchto variant: 1. archivace záležitosti, pokud se znaky trestné činnosti (*notitia criminalis*) ukážou jako neopodstatněné; 2. osvobození obviněného, pokud se prokáže jeho nevina či beztrestnost, nebo pokud je trestný čin již promlčen; 3. aplikace *prvního* nebo *druhého* speciálního zmocnění udělením trvalého trestu neboli trestu propuštění z duchovního stavu a předložení záležitosti Svatému otci „ke schválení specifickou formou a k rozhodnutí“ o připojené dispensi od závazků celibátu.

Apoštolský stolec sdělí příslušnému ordináři rozhodnutí o propuštění z duchovního stavu s příslušnou dispensí od závazků celibátu, ordinář to pak sdělí duchovnímu.

Proti rozhodnutí papeže není přípustné žádné odvolání, ale je možné pouze předložit pokornou žádost o rehabilitaci (znovupřijetí do posvátné služby) cestou udělení výhody (*via gratiosa*).

5.2.2 Procedura pro aplikaci *třetího* speciálního zmocnění – apoštolská fáze

Po doručení akt šetření a žádosti ordináře inkardinace duchovního Svatému stolci zašle Kongregace pro klérus ordináři informaci o aplikaci jednoho z možných opatření: 1. upuštění od procedury v prospěch řádné cesty udělení výhody (*via gratiosa ordinaria*), pokud z toho nevznikají dohady; 2. žádost o kompletaci nebo doplnění šetření s určením záležitosti nebo dokumentu, kde je třeba doplnit nebo upravit šetření (srov. čl. 7 procedurálních norem); 3. akceptace pro řízení v apoštolské fázi; 4. sdělení o nevhodnosti pokračovat apoštolskou fází řízení a vrácení akt.

Pokud dojde k přijetí záležitosti pro řízení v apoštolské fázi, nastává povinnost sdělit to obviněnému duchovnímu spolu s určením vhodné lhůty, v níž může vyjádřit vůli účastnit se na řízení a eventuálně si vybrat patrona, jemuž důvěřuje. Pokud obviněný duchovní vyjádří svou vůli účastnit se na řízení v apoštolské fázi, ať už osobně, nebo prostřednictvím patrona, řízení se vrací do diecézní fáze pro jeho doplnění v souladu s výše popsávanými požadavky. V každém případě se obviněnému

umožňuje, aby sám nebo prostřednictvím patrona představil papeži své námítky a stížnosti proti těm úkonům a kvalifikacím ordináře jeho inkardinace, které považuje za nespravedlivé, a rovněž nové důkazné prostředky, dokumenty a důvody na svou obhajobu.

Apoštolská fáze pak pokračuje prozkoumáním formální a věcné legitimacy akt šetření, logičnosti a správnosti závěrů učiněných místní autoritou a rovněž motivů stížnosti a eventuálních nových důkazů, dokumentů a obhajoby obviněného duchovního. Hodnocení spadá do kompetence kongresu kongregace,⁴⁴ který může určit apoštolskou instanci alternativně z těchto variant: 1. archivace záležitosti, pokud její znaky neodpovídají objektivním i subjektivním požadavkům pro aplikaci třetího zmocnění; 2. aplikace *třetího* speciálního zmocnění a předložení záležitosti Svatému otci pro udělení reskriptu ztráty duchovního stavu a dispense od závazků celibátu.

Apoštolský stolec sdělí příslušnému ordináři rozhodnutí o propuštění z duchovního stavu s příslušnou dispensí od závazků celibátu, ordinář to pak sdělí duchovnímu (srov. čl. 8 procedurálních norem).

Pro platnost reskriptu se nevyžaduje jeho přijetí duchovním, který proto není povinen reskript přijmout.⁴⁵

Proti rozhodnutí papeže není přípustné žádné odvolání. Při zachování možnosti obrátit se na Svatého otce (*provocatio ad Romanum Pontificem*) kvůli eventuálním vadám působícím neplatnost řízení⁴⁶ je však možné, aby duchovní pouze předložil pokornou žádost o rehabilitaci (znovupřijetí do posvátné služby) cestou udělení výhody (*via gratiosa*).

6. STATISTIKA SPECIÁLNÍCH ZMOCNĚNÍ (PROPUŠTĚNÍ Z DUCHOVNÍHO STAVU)

		2009	2010	2011	2012	Celkem
Jáhni	Diecézní	2	5	4	1	12
	Řeholní			3		3
		2	5	7	1	15
Kněží	Diecézní	75	38	58	21	192
	Řeholní	2	6	1		9
		77	44	59	21	201
Celkem		79	49	66	22	216

⁴⁴ Srov. *Regolamento generale della Curia Romana*, čl. 102–104.

⁴⁵ Srov. kán. 61 a 71 CIC.

⁴⁶ Srov. kán. 63 a 66 CIC.

z toho jáhni:

		2009	2010	2011	2012	Celkem
Trvalí	diecézní	1	1	3	1	6
	řeholní					
Dočasní	diecézní	1	4	1		6
	řeholní			3		3
Celkem		2	5	7	1	15

Rozdělení žádostí podle států

Stát	2009	2010	2011	2012	Celkem
USA	61	16	34	16	127
Kolumbie	7	14	3		24
Brazílie		7	4		11
Mexiko		2	5	1	8
Filipíny			6		6
Argentina	1	1	3		5
Kanada	1	1	2	1	5
Chile	4	1			5
Itálie	1	1	3		5
Peru	2	2		1	5
Ecuador	1	2		1	4
Španělsko			2		2
Bolivie			1		1
Francie			1		1
Německo				1	1
Guatemala		1			1
Panama				1	1
Paraguay			1		1
Spojené království	1				1
Slovensko		1			1
Venezuela			1		1
	79	49	66	22	216

Rozdělení podle institutu/společnosti

		2009	2010	2011	2012	Celkem
Kongregace pro misie	C.M.		4	3		7
Bosí karmelitáni	O.C.D.		2			2
Františkáni	O.F.M.	1				1
Salesiáni	S.D.B.	1		1		2
Celkem		2	6	4		12

Žádosti definitivně archivované z důvodu:

Vydání dekretu o propuštění	44
Předání Kongregaci pro nauku víry z kompetenčních důvodů	3
Úmrtí osoby	1
Celkem	48

Do 21. dubna 2012 byly vydány 44 dekrety o propuštění z duchovního stavu: 20 dekretů v r. 2011 a 24 dekrety v roce 2012; z nich 43 připadá na diecézní kněze a jeden na trvalého jáhna.

Vydané dekrety: rozdělení podle států

USA	35
Itálie	3
Kanada	2
Kolumbie	1
Mexiko	1
Panama	1
Peru	1
Celkem	44

Poznámka: z dosud otevřených záležitostí jich bylo poté 18 uznáno jako záležitosti „dispense“ spadající do kompetence 4. úřadu.

ZÁVĚR

Na závěr považuji za potřebné zdůraznit, že zde prezentované procedury vždy směřují k poslednímu cíli církve, tj. ke spáse duší (srov. kán.

1758 CIC), a že nepotlačují dobro jednotlivce v prospěch obecných zájmů církve, ale snaží se uvést do souladu neboli harmonizovat *verum bonum* duchovních a všech dotčených osob s *bonum publicum Ecclesiae*.

The Practice of the Congregation for Clergy Regarding Loss of the Clerical State

Key words: Catholic Church, Canon law, clergy, clerical state, dispensation, celibate, penalties in the Church

Abstract: The article introduces the practice of the Congregation for Clergy regarding the loss of the clerical state. After an initial presentation of the structure of the dicastery, it briefly summarizes the documents required for issue of singular types of matters. It provides the greatest attention to the application of special faculties granted to the dicastery in 2009 by the description of stages of the proceeding – the diocesan and the apostolic one, illustrating the descriptions with statistical data.

dr Jacek Połowianiuk
Congregazione per il Clero
Piazza Pio XII, 3
00193 Roma